

Yrkesutbildning för romer



Projektledare: Lena Loiske och Manuel Tan Marti

Projektperiod: 2004-04-01 2006-12-31

(Projektrapporten avser perioden 2004-04-01 2006-08-31)

Kulturförvaltningen

Yrkesutbildning för romer



Rapport från projektet yrkesutbildningar för romer

Innehållsförteckning

Sammanfattning	sid 3	
Uppdrag	sid 4	Hur ska man se på resultatet sid 17
Beslut		RESULTAT
Projektorganisation		Hur många klarade kursen
Tidplan		Orsaker till avhopp sid 18
		Vad gör de nu?
Bakgrund	sid 5	Hur många klarade utbildningen?
Romska barn och ungdomar	sid 6	Hur skall resultatet värderas?
Specialutbildningar för romer		Utvärdering
Rekrytering av eldstjäljar		Vad har vi lärt oss? sid 19
Metod		
Sammanfattning av metoden		
Projektet	sid 7	
Romsk projektledare		
Referensgrupp	sid 8	
Annons och informationsblad		
Informationsmöten		
Antagning till kursen		
Kuratorsstöd	sid 9	
Motiverade lärare		
Studiefinansiering	sid.10	
Anställning		
Praktik	sid 10-11	
Gruppsammansättning	sid 12	
Ålder		
Kön		
Språkgrupp		
Utbildningsnivå		
Yrkeserfarenhet		
Kursansvarige Mona Danielssons rap.		
Arbetsmetoder		
Gymnasiebetyg		
Kursinnehåll lärarassistentutbildningen	sid 13	
Barn och ungdomsledar- Utbildning samt barnskötare		
Kursinnehåll barn o ungdomsled.utb.		
Kursinnehåll barnskötarutb.		
Betyg	sid 14	
Resultat		
Praktikhandledarnas roll		
Projektarbete	sid 15	
Projektledaren Manuel Tan Martis		
Kommentarer		
Situationen förr och nu	sid 16	
Balans	sid.17	

Sammanfattning

Den 24 mars 2004 beslöt kommunstyrelsens personal och kvalitetsutskott att bevilja högst 8951 tkr till integrationsnämnden för ett projekt med yrkesutbildningar för den romska gruppen under perioden 1 april 2004 till den 31 augusti 2006.

Den 5 maj 2004 slöts ett avtal mellan utbildningsförvaltningen och integrationsförvaltningen om att utbildningsförvaltningen bekostar tre yrkesutbildningar under två år. En lärarassistentutbildning, en barn- och ungdomsledarutbildning samt en barnskötarutbildning.

I och med att Integrationsförvaltningen upphörde vid årsskiftet 2004/2005 flyttades ansvaret för projektet över till kulturförvaltningen.

Utbildningsanordnare har varit Sundbybergs folkhögskola.

Resultat:

44 personer har deltagit i projektet kortare eller längre tid. 16 personer har slutat under projektets gång. Av de 28 personer som varit inskrivna i projektet samt projektanställda vid kulturförvaltningen under hela projektet så har 22 stycken klarat hela utbildningen d.v.s. fått ett fullständigt betyg samt fullgjort hela sin praktik innan den 31 augusti 2006.

2 personer har gjort en mycket bra insats på praktiken men får bara ett enkelt intyg från teorin. 3 personer har på grund av sjukdom inte kunnat fullfölja praktiken utan valt att i första hand satsa på teorin. En person har på grund av sjukdom varken fullföljt teorin eller praktiken En av dem som inte fullföljt praktiken har redan fått ett deltidsarbete och kommer att få ut sitt intyg då hon gjort tillräckligt många dagar. De andra två behöver göra fyra månaders heltidspraktik och kommer få hjälp att ordna detta när deras hälsa så tillåter. Detta innebär att innan årets slut hoppas vi att 25 av 28 har klarat av hela utbildningen

R A P P O R T F R Å N P R O J E K T E T Y R K E S U T B I L D N I N G A R F Ö R R O M E R

U P P D R A G

Mot bakgrund av romernas situation och de riktade yrkesutbildningar som tidigare genomförts i staden (en behandlingsassistentutbildning under åren 1998-2002 och en lärarassistentutbildning åren 2002-2003) gav arbetsmarknads- och integrationsberedningen i september 2003 integrationsförvaltningen i uppdrag att utarbeta förslag till insatser, inom ramen för kompetensfondens externa del, i syfte att öka sysselsättningsgraden inom den romska gruppen. (Skrivelse om särskilda insatser för romer och analfabeter inom ramen för kompetensfonden. Dnr 331-3068/2003)

Beslut

Den 24 mars 2004 beslöt kommunstyrelsens personal och kvalitetsutskott att bevilja högst 8951 tkr till integrationsnämnden för ett projekt med yrkesutbildningar för den romska gruppen under perioden 1 april 2004 till 31 augusti 2006, under förutsättning att utbildningsdelen finansieras av utbildningsnämnden. (Yrkesutbildning för romer. (Projekt inom kompetensfondens externa mål. Dnr 331-469/2004)

En romsk projektledare rekryterades. Manuel Tan Marti anställdes från och med den 1 april 2004

En utbildningsanordnare upphandlades enligt sedvanligt anbudsförfarande och avtal slöts den 1 april 2004 med Sundbybergs folkhögskola.

Den 5 maj 2004 slöts avtal mellan utbildningsförvaltningen och dåvarande integrationsförvaltningen om att utbildningsförvaltningen bekostar tre yrkesutbildningar under två år. En lärarassistentutbildning, en barn- och ungdomsledarutbildning samt en barnskötarutbildning.

I och med att Integrationsförvaltningen upphörde vid årsskiftet 2004/2005 flyttades ansvaret för projektet över till kulturförvaltningen.

Projektorganisation

Projektledningen har bestått av tre personer:

En projektledare på ca 50% betald av kulturförvaltningen, Lena Loiske,
en projektledare med romskt ursprung anställd vid kulturförvaltningen, betald av medel från kompetensfonden, Manuel Tan Marti,
en kursansvarig från utbildningsanordnaren (i detta fall Sundbybergs folkhögskola), Mona Danielsson

Tidsplan

Februari-mars 2004

Upphandlades en utbildningsanordnare och rekryterades en romsk projektledare.

April-juni 2004

Kurserna planerades. Information gavs till de romska grupperna och familjerna och elever rekryterades.

Augusti-december 2004

1:a terminens kurs genomfördes.

Projektledarna arbetade med att lära känna eleverna för att hitta en bra och passande praktikplats till nästa läsår och för att kunna ta itu med de eventuella problem som skulle kunna hindra elevernas fulla uppmärksamhet på kursen.

Januari-juni 2005

2:a terminens kurs genomfördes och praktikplatser skaffades genom elevernas egna kontakter och genom en massiv informationsinsats till alla stadsdelar i staden. En veckas ”provpraktik” genomfördes under maj av varje deltagare. Projektledarna träffade, informerade och skrev avtal med praktikhandledarna.

Augusti 2005–juni 2006

Teori och praktik varvades, teori två dagar och praktik tre dagar i veckan. Deltagarna anställdes vid kulturförvaltningen från och med den 1 september och började arbeta på sina praktikplatser.

Kursavslutning vid Sundbybergs folkhögskola med utdelning av kursintyg genomfördes den 7 juni.

Juni-augusti 2006

Deltagarna praktiserade på heltid. Projektdeltagarna fick sina tjänstgöringsintyg inklusive intyg på fullgjord praktik den 31 augusti. Rapport skrevs till kompetensfonden.

September-december 2006

Arbetsökarperiod där den romske projektledaren stödjer alla som önskar med ansökningar, bevakning av jobb, löneförhandling o.s.v.

Bakgrund

Romerna har under århundraden varit en starkt diskriminerad grupp som levt utanför samhället. De har till exempel genom olika lagar och påbud förnekats att döpa sina barn i den svenska kyrkan och att kyrkobokföra sig. De har inte förrän efter 1960, då 1954 års Zigenarutredning konkretiserades i två kungörelser, som talar om vikten av att romerna blir bofasta och får utbildning, kunnat kyrkobokföra sig. I och med detta kunde de utbilda sig och låta barnen gå i skolan. Inte förrän i slutet av 1960-talet kan man säga att romerna kunde anses bofasta i Sverige. Motviljan mot romerna som grupp är dock fortfarande utbredd och diskrimineringen är omfattande. Den behandling man fått utstå i flera hundra år har naturligtvis lett till att romerna har valt att för sin överlevnads skull hålla ihop som grupp och att de blivit försiktiga med sina kontakter utanför gruppen.

I Stockholm bor ca 2 000 romer. Majoriteten tillhör fem olika språkgrupper: kale, kelderash, lovari, arli och svensk rommani.

Staden har de senaste 6-7 åren gjort en kraftig satsning, inte bara på utbildning av vuxna romer, utan även aktivt stött föreningsbildning och romska projekt. Detta har haft positiva effekter i form av ett blomstrande föreningsliv, skapandet av ett romskt kulturcentrum och fler utbildade romer på arbetsmarknaden. Trots positiva insatser och ett bra resultat präglas gruppen fortfarande av ett allvarligt utanförskap, hög arbetslöshet och ett kraftigt bidragsberoende. Förvaltningen räknar med att mellan 70 och 80 % av den romska befolkningen står utanför den öppna arbetsmarknaden. Då ingen statistik förs över etniska grupper/minoriteter så finns inga siffror som bekräftar detta faktum, utan det är en kunskap som finns i de romska organisationerna och hos stadens tjänstemän.

Romska barn och ungdomar

För att komma tillrätta med utanförskapet är det av största vikt att romska barn och ungdomar får stöd att klara sin ordinarie skolgång. Dåvarande resursförvaltningen för skola och socialtjänst genomförde 1998 en enkätundersökning riktad till Stockholms samtliga skolor (Romska elever-hur går det för dem i skolan). Studien visade att de romska eleverna hade en avsevärt högre frånvaro än genomsnittseleven på samtliga stadier och i samtliga stadsdelar. Frånvaron var ca 25 procent, på lågstadiet, och ökade till strax under 35 procent på högstadiet, att jämföras med den genomsnittliga frånvaron på mellan 5 och 7 procent. Många tidigare undersökningar har gjorts på de romska skolbarnen. Den bärande tanken i samtliga studier har varit att lösningen på barnens problem ligger i att engagera föräldrar och andra vuxna romer i barnens skolgång. Emellertid hände inte mycket på den fronten. För att påskynda den processen genomförde integrationsförvaltningen i samarbete med utbildningsförvaltningen en utbildning för romer till lärarassistenter under åren 2002 och 2003. De flesta i den utbildningen tillhörde Kalegruppen, (den finskromska gruppen). Ett behov av utbildade personer fanns även i andra grupperna.

Specialutbildningar för romer

Många frågar varför just romer antas behöva utbildning där deltagandet bygger på tillhörigheten inom en viss etnisk grupp. Den formen av utbildningar behövs därför att många romer misslyckas med sina studier inom den kommunala vuxenutbildningen. Eleverna har ofta haft mycket negativa erfarenheter från sina studier och har känt sig osäkra i klassen. När vuxna romer skall ta igen förlorad tid inom vuxenutbildningen behöver många mycket stöd. De skolor som tar emot romska elever måste ofta vara beredda på att ge dem extra tid och resurser, tid och resurser som oftast inte finns. Detta resulterar i att många romska elever som redan av andra skäl är känsliga för att bli utanför skäms för sina kunskapsluckor och ger upp.

Specialutbildningar för romer är inget självändamål men har visat sig framgångsrika. När stora delar av den romska befolkningen står helt utanför arbetsmarknaden måste kraftfulla åtgärder vidtas. De romer som klarar en utbildning och får ett arbete kan utgöra ett stöd för sin grupp och blir också positiva förebilder. Detta har visat sig fungera och ett exempel är att en stor del av deltagarna i det senaste projektet är släkt eller nära bekanta med deltagarna i de tidigare projekten. Målsättningen är naturligtvis att romer i allmänhet så småningom skall klara av att ta del av det ordinarie utbildningsutbudet. För att detta skall kunna uppnås krävs ett intensivt samarbete och kunskaps/erfarenhetsbyte mellan den romska minoriteten och stadens utbildningsförvaltning.

Rekrytering av eldstjäljar

Den målgrupp som det aktuella projektet vände sig till är en grupp romer som står långt ifrån arbetsmarknaden men som ändå har en utbildning i nivå med eller strax under nioårig grundskola. De är ofta arbetslösa utan att uppbära a-kassa. De försörjer sig genom socialbidrag. En del har studiemedel och läser på låg nivå på komvux. Komvuxstudierna, liksom tidigare studier inom ungdomsskolan, präglas av avbrott och misslyckanden. Många har fått studiemedel i maximalt antal terminer utan att för den skull ha nått målet med studierna. (se vidare under avsnittet projektdeltagare). De har dock ofta ett brinnande intresse för att arbeta med barn. Deras främsta intresse är att stötta de romska barnen i deras utveckling. De är ofta engagerade i förenings- och eller församlingsarbete.

Metod

En metod för utbildning av romer har utvecklats i tidigare projekt men den måste hela tiden utvecklas och förfinas. Utgångspunkten för metoden är följande:

- *projektdeltagarens, släktens och gruppens engagemang och målsättning.* Eftersom de flesta romer lever i ett utanförskap och ofta inte hyser mycket hopp om förändring utan tvärtom anpassar sig till ett liv utan fast arbete och regelbundna tider, är engagemanget mycket viktigt för att de skall klara av att genomföra en utbildning som kräver daglig disciplin och hårt arbete under flera år. Projektdeltagarens eget engagemang är viktigt, men *direkt* avgörande är att det finns ett stöd i släkten och gruppen för utbildningen. A: ett stöd för själva idén att romer skall

utbilda sig för kunna vara med och lösa gruppens problem. B: idén att en utbildning kräver hårt arbete och då innebär att viss tid och engagemang undandras familjen. C: ett aktivt stöd i form av t.ex. barnpassning eller annan praktisk hjälp då sådan krävs för att projektdeltagaren skall kunna koncentrera sig på studierna.

- Att projektdeltagarna ofta har många *sociala och andra problem* eller lever i en släkt/familj som har det.
- Att deltagarna, på grund av det isolerade liv man levtt, ofta har mycket *dåliga kunskaper om samhället* i stort. Detta ställer särskilda krav på undervisningen.
- Att den romska kulturen innehåller ett komplicerat *regelsystem i umgänget mellan könen och mellan yngre och äldre*. Många saker kan inte nämnas i närvaro av det andra könet eller en äldre person. Detta är ofta ämnen som har med kroppsliga funktioner, sex eller döden att göra. Detta ställer krav på finkänslighet och organisationsförmåga hos lärarna.
- Att eftersom de flesta romer har en begränsad erfarenhet av arbetsmarknaden och har en låg teoretisk kunskapsnivå är *praktik* ett mycket viktigt inslag i utbildningen.
- Att de flesta har en dålig ekonomi att de ofta har använt alla de terminer med studiestöd de kan få eller bara har enstaka terminer kvar. Mycket få har kvalificerat sig för A-Kassa, och kan därför inte få arbetsmarknadsstöd. De flesta är beroende av stöd från socialtjänsten.

Sammanfattning av metoden

Utifrån ovanstående arbetar projektet med en metod som består av delarna: *En stark förankring i den romska gruppen, en romsk projektledare, urval mer efter engagemang än skolbakgrund, mycket stöd för att lösa sociala problem, individuellt anpassad undervisning av starkt engagerade lärare, en dräglig ekonomi under studietiden och en relativt trygg ekonomisk situation efter utbildningen.*

Projektet

Romsk projektledare

Den romska projektledaren Manuel Tan Marti har arbetat heltid under hela projektet och är också den som sist lämnar skeppet genom att han håller i stödet under utslussningen efter det egentliga projektets avslutning. Han har delat sin tid mellan projektadministration, stöd till individuella elever och som "extralärare" i folkhögskolan.

En romsk projektledare med förankring och förtroende i flera grupper är en absolut nödvändighet. De flesta romer är, på goda grunder, starkt misstänksamma mot majoritetssamhällets representanter oavsett hur välvilliga dessa än kan vara. Man antar att man är särbehandlad och diskriminerad även då detta inte är fallet. Att ha en romsk projektledare i etablerings- och rekryteringsfasen är alltså helt nödvändigt. Man litar inte på majoritetssamhällets förmåga att ta hänsyn till kulturella hinder eller krav. En romsk projektledare behövs därför också som förmedlare och kulturtolk. Han kan förutse vissa svårigheter i undervisningssituationen eller på praktikplatsen som då alltså kan förebyggas. Han står också som garant, gentemot gruppen, för att utbildningen är "bra" och något som gynnar den romska befolkningen. I vårt projekt deltog tex ett flertal unga ogifta kvinnor. Normalt har de svårt att umgås med gifta eller ogifta män utanför familjen utan att rykten uppstår. Den romska projektledaren står som garant för att inget "otillbörligt umgänge" inträffar under kursen. Han har också stor betydelse då det gäller att förklara samhällets organisation, regler och krav. Han kan förklara och ta exempel från den romska erfarenheten.

Referensgrupp

Inför det tidigare projektet skapades en romsk referensgrupp där iden om utbildning för att hjälpa de romska barnen diskuterades. Referensgruppen bestod av representanter för olika romska föreningar eller enskilda "aktivister" samt äldre som bara representerade sin släkt och familj. Målsättningen var att man skulle få med individer från alla språkgrupper och familjer i Stockholm. Gruppen slog fast att det var positivt med utbildning för romer. I gruppen diskuterade man också mycket vilka krav som skulle ställas på projektdeltagarna. Man kom fram till att utbildningen skulle vara "riktig", d.v.s. innehålla samma stoff och samma krav som motsvarande utbildning inom komvux. Man var noga med att utbildningen ändå skulle ha romska inslag som tex språk och historia. I denna grupp skaffade sig också den romska projektledaren mandat för att gå vidare. Han skulle inte kunna ha arbetat utan stöd från gruppen. Referensgruppen hölls informerad om projektet redan från början genom att de även denna gång fick information per brev och muntligt om de så ville. De bjöds också till informationsmöte i rekryteringskedet.

Annons och informationsblad med stark romsk vinkling

En annons och en informationsbrochyr om utbildningen utformades så att den tydligt vände sig till den romska befolkningen. Den romska flaggan fanns med och delar av texten var på romanes. Bilder på romer som gått tidigare utbildningar utgjorde en stor del av annonsen. Vi annonserade i den romska tidningen É Romani Glinda (Den romska spegeln). Annonsen och informationsbladet skickades också ut till alla romska organisationer, tidigare referensgrupp, jobbcentrum i Skärholmen och Rinkeby, Expandia vision (ett arbetsmarkandsprojekt i Tensta) samt alla gamla romska elever som tidigare deltagit i stadens projekt eller som deltagit i andra kurser på Sundbybergs folkhögskola. På det sättet är vi säkra på att vi nådde samtliga romska familjer i Stockholm.(se annons i bilaga)

Informationsmöten

Vetskapen om att ett nytt projekt var på väg spreds redan då den romska projektledaren skulle rekryteras. Annonsen skickades förutom till arbetsförmedlingen till alla i referensgruppen samt till alla nya romska grupper eller föreningar vilket gjorde att många redan i mars månad började ringa och höra sig för. När den romske projektledaren var tillsatt hölls ett flertal informella möten hemma hos olika familjer som bad honom komma och informera om planerna. Då ansökningarna börjat strömma in (vi hade till slut 105 ansökningar) hölls ett stort informationsmöte där alla sökande plus referensgruppen och andra organisationer bjöds in. En detaljerad information om urvalsproceduren och kursinnehållet gavs. Många var t.ex. oroliga för den test som skulle förekomma. En del hade invändningar mot att vi var så "svenska", och inte lät alla som ville, komma in på kursen. De flesta var dock överens om att de mest engagerade och teoretiskt kunniga borde få tillgång till de 35 platserna.

Antagning till kursen

Vi hade i maj 2004 105 sökande till de tre kurserna, 36 till lärarassistentkursen, 21 till barnskötarkursen och 48 till barn och ungdomsledarkursen. För att få fram den lägsta godtagbara teoretiska nivån användes en test De som sökte till lärarassistentkursen måste klara ett matematiktest och ett svenskttest som båda ligger på nivå med grundskolans årskurs nio. Övriga sökande gjorde enbart svenskttesten.

Samtliga sökande kallades till test. 100 personer kom av dessa klarade 72 att prestera "lägsta godtagbara nivå. "

I omedelbar anslutning till testet bokades samtliga in på en intervju Eftersom deltagarens och familjens engagemang och godkännande är avgörande för resultatet handlade intervjun mycket om detta. Varför vill du gå den här kursen? Vad har du gjort förut? Hur gick det? Vad säger familjen? Hur har du det ordnat praktiskt med bostad, barnpassning, ekonomi osv. Hur är din hälsa? Kommer du att klara av/orka med de stränga närvarokraven man har på skolan (80%)? När man sedan hade en fylligare bild av de sökande hade lärarna och projektledningen en konferens där man bedömde var och ens förutsättningar att klara kursen. Det fanns sökande som hade relativt höga testpoäng men som ändå på grund av brist på insikt och entusiasm inte antogs i första omgången och det fanns sökande som hade relativt låga testpoäng men på grund av intervjun blev antagna.

De som ej antogs men som vi ansåg skulle klara utbildningen sattes upp som reserver.

Kuratorsstöd

Som framgått ovan är arbetslösheten hög och bidragsberoendet stort bland de romska familjerna. Eftersom varje kärnfamilj ingår i ett tätt nätverk av släkt där alla förväntas stödja och hjälpa till vid problem så mår ofta individen bättre än man kunde förvänta sig då man betraktar situationen utifrån. Men det stora varma nätverket har sitt pris. Det tar sin tid att underhålla och kräver relativt stora insatser i form av hjälp och stöd från varje individ. En nästan daglig situation där en släkting kan be om hjälp är förhandlingar med de svenska myndigheterna för att få tillgång till till exempel ett ekonomiskt bidrag eller en bostad.

Relationerna med samhället i form av socialtjänsten, arbetsförmedlingen, sjukvården, bostadsförmedlingen och hyresvärdar är oftast ansträngda. Man har t.ex. svårt att få kontrakt på en bostad utan fast inkomst och med oregelbunden inkomst är det lätt att bli skuldsatt varpå det blir ännu svårare att få bostad och man kommer då i beroende av myndigheter för t.ex. hjälp med förtur. Situation stämmer då ofta inte med de regler som gäller. Reglerna är oftast utformade med den medelsvenska familjen som mall. Andra saker som en rom inte kan negligera utan måste engagera sig starkt i är sjukdom, död, giftemål, skilsmässa och konflikter med andra släkter o.s.v. I ett stort nätverk händer det alltid något.

Det är självklart så, att trots det stora varma nätverket, så är det många individer som mår dåligt av sin egen och gruppens utsatta situation. En effekt av det täta nätverket är också att alla d problem är mer eller mindre offentliga eftersom alla "håller koll" på alla. Vilket är en nödvändighet för att nätverket skall fungera. Detta innebär naturligtvis en stor press på många individer.

Många utbildningar och anställningar har gått i stöpet på grund av att individen varit tvungen att lägga tid på att lösa sitt eget eller hjälpa till att lösa någon annans problem. Med den kunskapen satsade projektet mycket på att stödja varje individ i att be om hjälp med sådant som en utomstående kunde hjälpa till med både vad gäller projektdeltagaren själv eller vad gäller en släkting där projektdeltagaren annars skulle behöva engagera sig.

Lena Loiske har haft kuratorsstöd som sin huvuduppgift men både Manuel Tan Marti och Mona Danielsson har engagerat sig starkt i deltagarnas olika problem. Det har handlat om allt från relationsproblem i familjen, överklagan av myndighetsbeslut, bostadsproblem, ekonomiska problem, sjukdom och arbets- och uppehållstillstånd. Ibland har det räckt med en effektiv rådgivning men ofta har någon "tagit över" kontakten med myndigheten i fråga för att avlasta projektdeltagaren. Det är projektledningens fasta övertygelse att många fler skulle ha avbrutit utbildningen utan detta stöd.

Motiverade lärare

Att leva i den romska gemenskapen och dess krav på närhet och stöd gör att individen utvecklar en stark känsla för grupprocesser. Man lär sig tolka signaler och att undvika eller lösa konflikter i gemenskapen. Man utvecklar med andra ord en hög grad av social kompetens. Denna sociala kompetens gör att romer ofta är ytterst lämpliga för socialt arbete med barn eller vuxna i grupp. Samtidigt gör det isolerade livet och den låga utbildningsnivån att man helt kan sakna många grundläggande begrepp som skulle varit till hjälp i kursen. De flesta som studerat i vuxen ålder har koncentrerat sig på kärnämnen, matte, svenska och kanske engelska. Eftersom man för en ständig kamp med myndigheterna kan man ha en mycket bra kunskap om vissa myndigheters regelsystem, men kanske samtidigt inte ha en aning om vad det är för skillnad på stat och kommun eller vad en fackförening är för något. När man kommer till ämnet psykologi kan man ofta förstå förhållandena som beskrivs men har aldrig hört orden för dessa företeelser. Man är van att använda sig av sin sociala kompetens för att klara sig ur de flesta situationer. Detta gör att lektionerna ofta kan präglas av mycket prat, skratt och diskussioner.

En lärare som inte ser hela bilden kan ofta uppfatta romska elever som barnsliga och pladdriga. Eleverna är vuxna och har mycket livserfarenhet och har tagit sig igenom många svåra situationer i livet men detta kan för en oerfaren lärare skymmas av den mycket elementära undervisning som till en början måste bedrivas. Många elever blir blockerade av att de aldrig hört *orden* och det tar tid att förstå att de känner till saken i sig utifrån sin erfarenhet. Läraren måste ha insikt i dessa frågor och känna till den romska verkligheten för att inte frestas att behandla eleverna som barn. I vår utbildning hade fyra av fem lärare lång erfarenhet av utbildning av vuxna med låg utbildningsnivå. De hade också lång erfarenhet av utbildning för romer genom att de hade undervisat i minst två tidigare yrkesutbildningar för romer. Se vidare i avsnittet "Kursföreståndarens rapport".

Studiefinansiering

Första året räknades som en form av kvalificeringsperiod inför den anställning vid kulturförvaltning och praktik som skulle följa andra året. Under detta år finansierade deltagarna sina studier på det sätt de kunde. Projektledarna ägnade tillsammans med utbildningsanordnarens studievägledare mycket tid åt att stödja eleverna med att ordna den biten. Redan under intervjun i maj togs frågan upp och därför hade deltagarna ofta förberett denna fråga väl. De elever som hade socialbidrag vid skolstart fick oftast fortsätta med det efter att projektledningen intygat att om de klarade första året skulle anställas med lön från 1 septembeber 2005: De som hade möjlighet sökte studiemedel och ett fåtal fick stöd från arbetsförmedlingen.

Anställning

Under andra året placerades de deltagare som kvalificerat sig på en praktikplats tre dagar i veckan och anställdes vid kulturförvaltningen. De projektanställdes och fick lön enligt kommunalarbetsförbundets avtal om minimilön. Hela veckan räknades som arbete, d.v.s. även under de två teoridagarna gällde samma regler för anställningen i form av lönerapportering o.s.v.

Att ge deltagarna en anställning var värdefullt av flera skäl.

Det gav deltagarna en trygg inkomst under det sista mycket krävande året av utbildningen. De flesta har tidigare varit mer eller mindre beroende av bidrag. Detta kräver förhandlingar med myndigheten i fråga och myndigheten kan också ha synpunkter, eller ändra sig under projektets gång, varför lön ger en känsla av lugn och kontroll. Lönen kan också ses som en belöning för första årets ansträngningar och en uppmuntran inför andra året. En anställning gör också att man måste lära sig hur systemet fungerar med sjukskrivning, tjänstledigt semester, o.s.v. Detta är ett ganska komplicerat system som de flesta hade en begränsad erfarenhet av. Ett års anställning med lön gav också deltagarna, en tryggare framtid i form av rätt till A-kassa och möjlighet till annat stöd via arbetsförmedlingen vid perioder av arbetslöshet. Ett mål är att deltagarna för all framtid skall slippa söka socialbidrag. Många är födda socialbidragsberoende och känner det som att de vunnit en frihet genom att ta sig ur beroendet.

Praktik

Det fanns flera fördelar med den relativt omfattande praktiken. Deltagarna övade sig praktiskt inom sitt framtida yrke. Eftersom teori och praktik varvades kunde eleverna snabbt omsätta teorin i praktiken och också snabbt diskutera i skolan vad som egentligen hände under praktiken och hur man kunde angripa problemet. För den romska gruppen med så begränsad arbetslivserfarenhet finns också mycket annat än yrkesrollen att öva sig på. Hon/han lärde sig de oskrivna reglerna på en arbetsplats rörande umgänget med kollegor, tider, raster, m.m. Mot bakgrund av den omfattande diskriminering som förekommer på den svenska arbetsmarknaden var det också värdefullt att deltagarna visade upp sig som vuxna ansvarstagande arbetskamrater och individer. Att ha en praktik att hänvisa till kommer att underlätta då de söker arbete. Dels kan praktikhandledaren vara referent, dels har deltagaren fått kontakter genom sin arbetsplats som kan leda till arbete.

I metoden ingick också att deltagaren skulle vara aktiv i själva sökandet av praktikplats genom att formulera kriterier för sin önskeplats och själv söka upp ett antal arbetsplatser för att fråga om plats.

Om de inte själva kände till någon plats fick de förslag på arbetsplatser som anmält intresse. Självklart fick de hjälp, i form av ett informationsblad att ta med sig och de kunde också hänvisa till projektledarna.

I regel gjordes det första längre besöket på praktikplatsen av deltagaren själv. Besöket kunde vara förberett genom otaliga kontakter mellan projektledaren och praktikplatsen. Men först då tilltänkt praktikhandledare och praktikant bestämt sig för varandra kom projektledarna in för att ge mer information och för att skriva avtal.

För att få förslag på praktikplatser från stadsdelarna arbetade projektledarna under första delen av projekttiden med information till stadsdelarna. Under den sista perioden innan praktik gick informationen direkt till föreståndare, rektorer eller chefer vid de institutioner vi ansåg skulle passa utifrån t.ex. verksamhet och geografiskt läge

Redan i januari 2005 skickades ett upprop till samtliga förskolor, skolor och ungdomsgårdar i Stockholms stad. Ett fåtal platser ordnades snabbt men i det stora hela fick vi ägna mycket energi information och övertalning för att få tag på praktikplatser som passade elevernas behov och önskemål. För personal ute i stadsdelarna är det inte självklart att den bästa hjälpen för romska barn som inte klarar av att gå ut grundskolan, är att fler vuxna romer utbildar sig och kommer ut och arbetar i barngrupperna. Det är inte heller på något sätt självklart att man tacksamt tar emot en praktikant som ju kan ses som en gratis extra person. Man tenderar istället att betona ansvaret och det extra arbete man tar på sig. Man har ofta negativa erfarenheter av romska elever och fruktade att det skulle bli lika arbetsamt med en praktikant från den gruppen. Många elever tog själva kontakt med arbetsplatser de kände till eller fått information om. Om de fick ett positivt gensvar hänvisade de till projektledarna som gav ytterligare information både muntligt och skriftligt. I maj hade vi praktikplatser till alla. I vecka 21 genomfördes så en "lär känna din praktikplats-vecka" då alla arbetade heltid på den praktikplats de skulle börja på efter sommaren. Provveckan var mycket lyckad och alla hade mycket att berätta efter sin vecka och de flesta kände sig positiva inför höstens arbete. Alla fick skriva en kort redogörelse om sin praktikvecka för att sedan bli intervjuade av projektledarna. Vi ville försäkra oss om att de blev väl mottagna och att deras förväntningar stämde med handledarnas. I några fall visade det sig att vi måste klargöra för handledaren vad vi förväntade oss att praktiken skulle innehålla. Om praktikanten till exempel skulle ha sin hemvist på en fritidsgård i en skola men skulle utbildas till lärarassistent var det viktigt att han också fick arbetsuppgifter i en klass och handledning av en lärare. Det var också viktigt att klargöra att även de tre dagarna på praktik räknades i gymnasiepoäng inom de olika ämnena. Detta innebar att handledarnas roll som förebild och lärare var mycket viktig.

Eftersom de flesta av projektets deltagare bor på Järvafältet fanns också 18 av våra praktikplatser i Rinkeby, Tensta eller Kista. I övrigt har Farsta Hässelby, Skarpnäck, Skärholmen och Älvsjö bistått med praktik och handledning.

Gruppsammansättningen

För att få en bild av gruppen, som stod beredda att börja sin projekt-anställning den 1 september, gjorde vi i augusti 2005 en sammanställning av de uppgifter vi hade vad gällde ålder utbildningsnivå, yrkeserfarenhet och gruppstillhörighet. Vid tillfället för sammanställningen bestod gruppen av 35 personer och hade följande karaktäristik:

Ålder

12 personer var 20-24 år, 7 var 25 till 29 år, 13 var 30 till 39 år och 2 personer var strax över 40 år

Kön

17 var män och 17 var kvinnor

Språkgrupp

19 personer tillhörde kelderashgruppen, 9 kalegruppen och 6 lovari-gruppen.

Utbildningsnivå

I gruppen totalt hade 23 personer en utbildningsnivå på högst grundskola i Sverige. 5 hade högst gymnasieskola i Sverige och 2 hade annan typ av yrkesutbildning, 4 personer hade högst grundskola i annat land.

Yrkeseffarenhet

15 personer hade ingen yrkeseffarenhet. Övriga, utom en som arbetat som hemspråklärare, hade erfarenhet av i första hand kortare perioder inom service och omsorg som personlig assistent, hotellpersonal, städning, samt arbete med barn och ungdom.

Kursansvarige Mona Danielssons rapport från Sundbybergs folkhögskola

Arbetsmetoder

Vid skolan har det förekommit yrkesutbildning av romer sedan 1992 och en viss kunskap om romsk kultur har inhämtats under dessa år. Trots denna kunskap har de senaste två årens utbildningar skapat nya lärdomar hos lärarna genom att de nu avslutade kurserna bestått av studerande med olika ålder, kön och gruppstillhörighet.

Arbetsmetoder som använts under den tvååriga utbildningen är dels folkhögskolemetodik, att försöka se den enskilde studerande och dennes behov och kunskapsnivå, samt att långsamt arbeta fram studieintresse och motivation utifrån deltagarnas erfarenheter. Att ta tillvara den kunskap som förmedlas av de studerande är mycket viktigt för att på så sätt bygga upp den ömsesidiga respekten för våra olikheter som vi präglas av genom den kultur vi växt upp i.

För en lärare som undervisar i romska utbildningar krävs ett stort tålamod, ett stort engagemang och en stor portion humor! Att inse att arbetsdagen inte tar slut när lektionen slutar är ett mycket väsentligt inslag, deltagarna har ofta stort behov av stöd både vad gäller studier och av mera enskild karaktär. Att inte ta sig tid är en omöjlighet och tid är ju idag en bristvara, vilket ofta stressar lärare som har tider att följa, där nya grupper väntar på *sin* tid!

Gymnasiebetyg

Enligt avtalet med utbildningsförvaltningen så måste alla ämnen som ingick i kursen motsvara ett antal poäng och betygssättas enligt de kriterier som gäller inom den kommunala vuxenutbildningen. Eftersom folkhögskolan normalt inte sätter betyg utan avger omdömen så var detta nytt för oss.

Kursinnehåll Lärarassistentutbildning

Utbildningen har bestått av två terminers heltidsstudier samt två terminer med 50% teori och 50% praktik.

Ämnen som ingått har varit:

Matematik G3 alternativt Matematik A

Svenska som andra språk alternativt Svenska A, enstaka deltagare har läst Svenska B

Samhällskunskap

Psykologi A

Psykosocialt arbete

Pedagogiskt ledarskap

Människan socialt och kulturellt

Romani chib, olika dialekter

Estetisk verksamhet

Data

Projektarbete

Barn och ungdomsledarutbildning samt barnskötarutbildning

Dessa två utbildningar slogs under det första året ihop för att under det andra studieåret ha separat undervisning i flertalet ämnen.

Det första året var heltidsstudier och det andra 50% teori, 50% praktik.

Kursinnehåll Barn och ungdomsledare

Fritidens aktiviteter

Förskola, skola, fritidshem

Barn- kultur- och fritidsverksamhet

Psykologi A

Pedagogiskt ledarskap

Etik och livsfrågor

Estetisk verksamhet

Svenska som andra språk alternativt Svenska A

Romani chib, olika dialekter

Data

Projektarbete

Kursinnehåll barnskötarutbildning

Barn- kultur- och fritidsverksamhet

Förskola, skola och fritidshem

Natur och friluftsliv

Psykologi A

Psykosocialt arbete

Pedagogiskt ledarskap

Etik och livsfrågor

Estetisk verksamhet

Svenska som andra språk alternativt Svenska A

Romani chib, olika dialekter

Samhällskunskap

Data

Projektarbete

Att som folkhögskola följa gymnasiepoäng med den strikta läroplan som det innebär och att sätta betyg i respektive ämne har varit svårt och ovanligt! Många prov har genomförts, vilket även det är ovanligt vid en folkhögskola. Den största svårigheten har varit att jämk samman folkhögskolans metoder med gymnasimetoder. Oerhört många timmar har gått till att diskutera betygssättning och provresultat. Erfarenheten av dessa två år som både folkhögskollärare och gymnasielärare är mycket lärorik och kan säkerligen utvecklas pedagogiskt i framtiden. Det viktigaste är dock att fortsätta se individen och inte enbart se till provresultat utan även aktivitet på lektionstid och i synnerhet den sociala kompetensen. I samtliga genomförda yrkesutbildningar spelar den sociala kompetensen en stor roll och utan den skulle deltagarna inte vara lämpliga för arbete med barn och ungdomar.

Betyg

Att räkna upp de olika deltagarnas betyg och betygsnivåer känns inte relevant. Dock vill jag konstatera att det var genomförbart med betyg och med en hård kontroll av närvaron. Skolan har ett närvarokrav på 80 procent, generellt på sina utbildningar och dessa krav har givetvis även innefattat de romska utbildningarna. Vid kursens slut tilldelades kursdeltagarna två olika betyg/intyg. Ett traditionellt gymnasiebetyg samt ett kursintyg som endast de som genomfört utbildningen med 80 procents närvaro erhö.

Kursintyg som utdelades innehöll dels gymnasiebetygen dels intyg på genomförd utbildning till lärarassistent, barn och ungdomsledare eller barnskötare. För ett fullständigt kursintyg krävs även fullgjord praktik och att deltagarna har högst två icke godkänd i betyg. Intyg på fullgjord praktik utfärdas efter den 31 augusti 2006 av kulturförvaltningen.

De som hade klarat olika gymnasiebetyg men inte nått upp till 80 procent fick vad skolan kallar enkelt intyg. Det enkla intyget säger endast att deltagarna varit inskrivna vid skolan samt att för att erhålla ett fullständigt intyg måste de uppfylla 80 procentens närvaro.

Resultat

Utvecklingssamtal med de studerande, och regelbunden uppföljning av närvaron i de olika ämnena och i sin helhet, har fungerat i stort. Några deltagare har avstängts från kurserna pga. för hög frånvaro och i vissa ämnen har deltagare fått betyget "underlag saknas" som innebär för hög frånvaro. Även betyget icke godkänd förekommer givetvis men innebär då att de studerande inte lyckats uppfylla kraven på betyg godkänd.

Vid den teoretiska utbildningsdelens slut i juni 2006 fick samtliga fem Barnskötare fullständigt kursintyg, de sju Barn- och ungdomsledarna likaså tre deltagare av 16 i Lärarassistentutbildningen fick s.k. enkelt intyg, beroende på för hög frånvaro eller fler än två ämnen icke godkänd. Förhoppningsvis kommer deltagarna med enkelt intyg att ändå ha god hjälp av de gymnasieämnen som de uppnått under kursen. Samtliga elever kommer, via utbildningsförvaltningen att erhålla ett särskilt utdrag på de gymnasiebetyg de klarat under kursen.

Praktikhandledarnas roll

Praktikhandledarnas roll under det sista året har varit mycket väsentligt för kursdeltagarnas utveckling. De studerande har haft en person som tagit ansvar för dem och som lett de studerande i rätt riktning vad gäller ansvarstagande för arbetet och därmed studierna.

Olika brev har förmedlats till praktikhandledarna med t.ex. vad kursen innehåller teoretiskt och vad som ingår i dessa teoriavsnitt samt förfrågan om praktikhandledarna kan medverka i sitt arbete med det praktiska runt dessa ämnen. Oftast har resultatet blivit mycket bra. Mot slutet av utbildningen gick även ett brev till handledarna där de ombads ge sin bedömning angående hur väl praktikanten uppfyllt vissa mål. Detta för att lärarna rätt skulle kunna bedöma praktikantens arbete både teoretiskt och praktiskt och därmed ge ett rättvist betyg i ämnet.

I princip ansåg handledarna att praktikanterna uppfyllt de mål som vi ställt upp. Frågorna var exempelvis: Har praktikanten visat att de förstår vikten av stödjande miljöer för utvecklingen av barn och ungdomars identitet? Ett axplock ur många positiva svar är: "Ja, jag tycker att S på alla sätt visar att hon förstår hur vi tänker och agerar för att på bästa sätt locka fram det bästa ur varje barn."

Genomgående svarade praktikhandledarna att praktikanterna visat stor inlevelseförmåga och haft en mycket stor förmåga att se det enskilda barnet och dess behov. Detta har även påpekats vid olika praktikbesök, då har det även tydligt framkommit att praktikanterna fungerar väl med både vuxna och barn och att de samverkar mycket bra med olika aktörer inom verksamheten.

Projektarbete

I samtliga utbildningar ingick att göra ett projektarbete som innebar att skriva en uppsats, med valfritt innehåll. Skolan tillsatte extra resurser för att stötta de studerande med projektarbetet. Ämnena varierade stort från "Diabetes bland barn och ungdomar" till "Skolbibliotekets roll". De skriftliga arbetena skulle följa en bestämd mall och redovisas muntligt. Även handledare på olika praktikplatser deltog med hjälp i de varierande ämnena.

Projektledaren Manuel Tan Martis kommentarer

Jag ska försöka beskriva situationen i projektet som den ser ut i dag och det arbete som jag har framfört mig, till projektets slut den 31 december 2006. Det skulle kunna beskrivas på ett okomplicerat sätt, men

det skulle enligt min mening ge en fel bild av den problematik som funnits, finns och kommer att finnas även efter projektetidens slut.

Jag ska försöka ge en bakgrundsbild och med det förklara varför situationen ser ut som den gör. Det kan inte göras utan att man går tillbaks några år i tiden.

Under början av 1970 då jag kom till Sverige som 8 åring, placerade man de romska barnen i så kallade ”roma klasser”. Jag var inget undantag! De krav man ställde på de romska klasserna var inte så höga. Lärarna nöjde sig många gånger med att man hedrade dem med sin närvaro! Naturligtvis fick de romska barnen även delta på lektioner i den klass man till hörde. Det var inte så att man tillhörde den romska klassen utan man var inskriven i en vanlig klass. De lektioner man fick ha med dem var på den tiden roliga timmen, teckning, grupparbete samt gymnastik. Naturligtvis fick vi också vara med på klassfesterna!

Som ni förstår var det inte mycket de romska barnen behövde prestera. Under grupparbetet kunde de sitta passivt och titta på de andra barnen!

Allt detta pågick i ett par decennier och fram till någon gång i slutet av 1990 talet utan att kraven höjdes. Det fanns naturligtvis en del eldsjälarna bland lärarna som såg de romska klasserna som en resurs, precis som de var tänkta! De försökte motivera de romska barnen att delta i undervisningen så att de skulle lära sig någonting. Tyvärr kan jag inte påstå att eldsjälarna var så många!

Att de romska klasserna försvunnit var inte för att man hade insett det stora misstaget i att överhuvudtaget starta dem! Skälet till att de togs bort var att de öronmärkta pengarna för romska barn försvann.

Efter att de romska klasserna avvecklades skulle man kunna förmoda att kraven på att de romska barnen, skulle delta under lektionerna, och naturligtvis att de skulle lära sig något, skulle höjas! Tyvärr så var det inte fallet! I de flesta fall visste inte klassföreståndarna hur de skulle bete sig gentemot de romska barnen! Något som det fortfarande i många fall inte vet!

I många fall är lärarnas erfarenheter av romska barn från de stadsdelar där det bor många romer inte så positiva. Därför engagerar de sig inte på samma sätt i de romska barnen som i andra barn. Konsekvensen blir att de inte ställer samma krav, om man överhuvudtaget ställer några! Naturligtvis gäller det inte alla lärare och skolor!

Jag skulle kunna fortsätta berätta om mina och mina tre barns erfarenheter av majoritetssamhällets skola, men tror att jag nöjer mig och hoppas att jag har lagt en grund till min beskrivning av hur situationen ser ut och kommer att se ut ett tag fram över för projektets deltagare. *Ha i minnet att våra projektdeltagare är de barn som jag har skrivit om här ovan.*

Situationen förr och nu för de romska projektdeltagarna

De två gångna åren har varit påfrestande för alla inblandade men inte allra minst för alla kursdeltagare! Innan de började sina utbildningar i projektet hade de inte ens lekt med tanken att lärarna och projektledningen skulle ställa de krav som de har gjort!

Kursdeltagarna blev tvungna att ställa om sig ifrån att de inte ställdes några krav på dem att utbilda sig, varken från föräldrar, grundskolan eller de olika vuxenutbildningar som gått på förut, till att förhålla sig till de helt nya krav som nu ställdes på dem från projektets sida. Helt plösligt så var förhoppningarna och kraven på dem på en helt annan nivå! Fast vi försökte vara så tydliga som möjligt i antagningsintervjun, så förstod de flesta inte att de skulle gå igenom de två mest hektiska åren i sitt liv! Något som de flesta av deltagarna kan intyga. Hur många gånger har de inte sagt till mig att de förstår att jag är tjugig på dem för deras egen skull, men att jag stod upp i halsen på dem.

Under dessa två år har inte bara kursdeltagarna förändrats dramatiskt utan har också fått föräldrar släkt och vänner att se på det de gör som något positivt.

I många generationer har skolan inte varit något man har prioriterat.

Det har varit mycket annat som inte bara var viktigare utan livsviktigt för gruppens överlevnad och existens! Det har varit viktigare att lära sig de romska sederna, traditionerna och det allra viktigaste för en man var att lära sig ett yrke så att de blev duktiga affärsmän samt goda familjeförsörjare! ! Allt detta har påverkat alla våra kursdeltagare, både kvinnor och män! Männen ska ta hand om familjen köra familjemedlemmar till läkarbesöken. Hamnar någon rom på sjukhus är det obligatorisk att de representerar med sin närvaro! De ska också ställa upp som medlare när det t.ex. uppstår konflikter mellan två romer eller när vänner har äktenskapsproblem mm.

Nu på senare år har även den äldre generationen insett att man inte längre kan utöva många av de gamla traditionella romska yrkena. Exempel på traditionella romska yrken har varit kopparförtening, hästhandel, bilhandel, försäljare av t.ex. taylor, kläder mm. De flesta av dessa yrken kan inte utövas i dagens samhälle! Även den romska kvinnan har förpliktelser. Kvinnan är den som har ansvaret för allt som har med hemmet att göra. Med det menar jag hus, barn inköp mm. Medan mannens roll har varit att försörja familjen har kvinnans roll varit att sköta hemmet, uppfostra barnen samt förbereda dem för det liv de kommer att leva som romer! De unga kvinnorna börjar tidigt att tränas in i rollen genom att hjälpa mamman med huset och småsyskonen.

Mycket på grund av att man inte längre kan utöva de traditionella yrkena har romers liv drastisk förändrats till det sämre! Med det menar jag att flertalet av dagens manliga ungdomar är sysslolösa och att missbruket av olika droger och alkohol sakta ökar. Romerna har därför blivit mer öppna för att barnen ska få en ordentlig utbildning.

Trots att det är mycket som har förändrats bland romerna är det fortfarande familjen och vänner som alla ska prioritera, något som inte bara de äldre tycker utan det är något som är fastsatt i alla romer, gamla som unga. Något de har svårt att få förståelse för av majoritetsbefolkningen. Om saken skulle ställas på sin spets och de skulle behöva välja mellan att skjutsa föräldrarna till ett läkarbesök eller få sparken skulle de med all säkerhet välja att skjutsa föräldrarna! Detta beslut skulle tas för att inte bli betraktad av föräldrar släktingar och andra romer som en person som har lämnat det romska livet, för att leva ett liv där man inte prioriterar släkt och vänner

Balans

Runt hörnet väntar en svår prövning för projektdeltagarna och de kommer att tvingas lära sig balansera mellan det romska traditionella livet och det nya som väntar dem i yrkeslivet.

Balansen är svår att hitta och det finns ingen mall. Alla måste prova och testa sig fram beroende på deras egna familjeförhållanden! Processen har redan startat och alla deltagare har under projektets gång fått kämpa med att hitta ett sätt som passar dem och deras familj Trots att deltagarnas familjer varit ovanligt toleranta och stödjande så har deltagarna ändå utsatts för mycket press inte minst från sig själva. Förutom familjens krav på lojalitet har även vi projektledare samt fem lärare tjatat och ställt krav på dem! Vi får inte heller glömma bort att de haft ett arbete att sköta på praktikplatsen. där måste de visa sig som lojala och duktiga medarbetare. Det är ett under att de har klarat de två åren de har varit med i projektet. Det har de naturligtvis gjort på grund av sitt engagemang och ett ärligt intresse för yrket.

Hur ska man se på resultatet?

Är resultatet bra eller dåligt?

Om man inte skulle känna till projektdeltagarnas sociala bakgrund så skulle man kunna tolka resultatet på ett mindre positivt sätt. Med hänsyn till deltagarnas bakgrund så måste resultatet tolkas på ett mycket positivt sätt. Man bör till och med berömma deras insatser!

Min uppgift fram till och med årets slut kommer att vara att hjälpa de som så önskar med ansökningar, löneförhandlingar och så vidare. Resultat som kommer att redovisas efter att jag avslutar projektet den 31 december 2006 kommer eventuellt inte att vara så lysande. Redan i slutskedet av projektet var det uppenbart att majoriteten av kursdeltagarna var trötta och slitna, samtidigt som de uttryckte sitt behov

att behöva vila sig ett tag efter det att de hade klarat av sina studier. Naturligtvis kommer alla att anmäla sig till arbetsförmedlingen och stå till arbetsmarknadens förfogande. En del kommer att vara aktivt arbetssökande samtidigt som en del som kommer att vara mindre aktiva fram till dess att de själva känner sig utvilade och mogna för arbetslivet! Detta är en process som måste få ha sin gång.

Det vi får hoppas på är att samhället inte lägger en massa hinder i deras väg, när de väl är redo, utan i stället ser dem som en resurs för alla romska barn som behöver förebilder ute i arbetslivet. Men också som en resurs för majoritetsbefolkningen barn. Fritidsledare och barnskötare är ett bristyrke enligt AMS. Man hade ju kunnat förvänta sig att de skulle vara mer efterfrågade, ute i stadsdelarna, än vad vi ser nu så här i terminsstarten.

Trots alla komplikationer som jag har beskrivit här ovan kan jag med all säkerhet redan nu säga att resultatet av den satsning som Stockholms stad har gjort kommer att visa sig vara väl satsade medel! Ger vi oss bara till tåls så tror jag att redan till våren 2007 kommer vi att få skörda frukterna av de satsningar vi alla har trott på!

Resultat

Hur många klarade kursen?

Trots massiv information, förberedelser och aktivt stöd har 16 personer slutat av olika anledningar under kursens gång och 9 personer har tagits in från reservlistan. 10 personer slutade under första året och 6 under andra året. I några fall har en person som togs in från reservlistan senare slutat. Sammanlagt har 44 personer deltagit kortare eller längre period i projektet.

Projektledningen gjorde bedömningen att det skulle vara olämpligt och störande för grupperna att ta in ytterligare elever efter att praktikperioden hade börjat (1 september 2006). Detta innebär att eftersom sex elever slutade under andra läsåret så var det 28 elever som var med till slutet av projektet.

I februari 2006 gjordes en sammanställning av dem som avbrutit sin utbildning. Både vad gällde utbildning och yrkeserfarenhet samt orsaken till att de slutade.

Gruppen som lämnat projektet avvek inte från de övriga på något sätt varken vad gällde utbildning, yrkeserfarenhet, grupp eller ålder. (se avsnittet om gruppammansättningen)

Orsaker till avhopp

Av de 16 som lämnat gruppen gjorde 8 personer det efter ett beslut av folkhögskolan och projektledningen. Två fick sluta på grund av ett tidigt upptäckt drogmissbruk, en på grund av sjukdom och graviditet, fem på grund av att de hade så hög frånvaro på kursen att de inte bedömdes ha möjlighet att komma ifatt. Av de 8 personer som slutade på eget initiativ var det fyra som slutade p.g.a. giftemål och graviditet, en p.g.a. svåra familjeproblem och tre som efter en tids försök inte kände sig tillräckligt motiverade. Inget avbrott skedde i hastigt mod utan efter många samtal och moget övervägande. Samtliga fick erbjudande om hjälp och stöd med studierna eller de problem de hade att lösa på hemmafronten. Vid drogmissbruk finns dock inte mycket att diskutera. Eleverna måste sluta men erbjöds stöd i sina kontakter runt missbruket.

Vad gör de nu?

Av dem som hoppat av har vi inte längre kontakt med tre och vet därför inte vad de gör eller hur de försörjer sig. En person är långtidssjukskriven, en har flyttat till annan ort och lever där tillsammans med sin nya familj på socialbidrag under tiden som de söker arbete. Fyra stycken är barnlediga, två har börjat studera på allmän kurs inom vuxenutbildningen, tre är arbetssökande med socialbidrag och två lever på traditionell romsk "affärsverksamhet", dvs köper och säljer bilar och eller skrot. Samtliga har en stående inbjudan att vända sig till projektet om de vill ha stöd att hitta en alternativ lösning.

Hur många klarade hela utbildningen?

Av de 28 personer som varit inskrivna vid Sundbybergs folkhögskola samt anställda vid kulturförvaltningen under hela projektet så har 22 stycken klarat hela sin utbildning d.v.s. fått ett fullständigt intyg från teorin samt fullgjort hela sin praktik innan den 31 augusti 2006.

2 personer har gjort en mycket bra insats på praktiken men får bara ett enkelt intyg från teorin. 3 personer har på grund av sjukdom inte kunnat fullfölja praktiken utan valt att i första hand satsa på teorin. En person har på grund av sjukdom varken fullföljt teorin eller praktiken. En av dem som inte fullföljt praktiken har redan fått ett deltidsarbete och kommer att få ut sitt intyg då hon gjort tillräckligt många dagar. De andra två behöver göra fyra månaders heltidspraktik och kommer få hjälp att ordna detta när deras hälsa så tillåter. Detta innebär att innan årets slut hoppas vi att 25 av 28 har klarat av hela utbildningen

Hur skall resultatet värderas?

Är ett avhopp på 16 personer av 44 mycket? Det beror naturligtvis på hur gruppens förutsättningar ser ut och på vad man jämför med. Om man skulle jämföra med en "svensk" grupp med samma sammansättning så tror vi att avhoppet och resultat skulle kunna vara lika eller till och med sämre. Vad gäller möjligheterna för de som genomgått utbildningen måste vi som Manuel Tan Marti påpekar ge oss till tåls och låta processen ha sin gång. Det skulle vara intressant att göra en uppföljning om ett år. Redan idag den 31 augusti vet vi att två personer går vidare till utbildning, en till universitetet och en till vårdutbildning. Två lärarassistenter och en barnskötare har fått arbete.

Utvärdering

Alla inblandade har fått svara på en utvärderingsenkät. Alla lärare (5) de flesta elever (25 av 28) men bara 12 av 28 handledare har svarat.

Av lärarnas svar framgår att de inte haft en helt lätt projektomgång. På frågan om nivåskillnaderna i grupperna försvårat undervisningen svarar alla 5 något eller mycket. 4 av 5 tycker vidare att de inte räckt till på det sättet att de inte kunnat se till att alla elever fått den stimulans de behöver. 3 lärare tycker att man varit tvungna att sänka kraven under kursens gång för att få med alla. Man tycker trots detta att man skall kunna ha olika kunskapsnivå i en grupp men att grupperna då måste vara mindre. På frågan om varvad teori är positivt svarar alla lärare ja. Man kommenterar att eleverna lär sig mycket på det men att det också är ett påfrestande system och att eleverna på slutet av sista terminen var mycket trötta. Alla lärare ser dock positivt på framtiden och anser att eleverna trots allt är redo för arbetsmarknaden.

Eleverna är en aning mer positiva till lärarnas insatser än de är själva. 22 elever anser att de fått ett bra stöd av lärarna. Av de 20 elever som svarat på frågan om de fått det stöd de behöver av projektledarna och kursansvarige är samtliga positiva. De är däremot en aning mer tveksamma till om de har de kunskaper de behöver för att klara sig i yrkeslivet. Bara 20 elever tycker att de har de kunskaper de behöver för att klara sig. Vi får hoppas att det beror på en osäkerhet inför den nya rollen och att lärarna gör rätt bedömning. På frågan om man är nöjd med sin praktik svarar så många som 9 personer att de inte är helt nöjda. Missnöjet ser olika ut. Flera har haft arbetsuppgifter som de tyckt varit svåra och påfrestande då de arbetat med barn med svåra problem och ibland med annan personal på arbetsplatsen som de haft problem att komma överens med. Två elever har bytt praktikplats då de inte kommit överens med sin handledare. Handledarna är över lag mer positiva till elevernas prestationer än de är själva. Detta kan tyda på att de haft för höga krav på sig själva och kanske inte fått tillräckligt stöd med detta.

Endast 12 av 28 handledare har svarat på enkäten. Projektledningen är inte nöjd med det. Men vi har ändå fått ut mycket av att läsa handledarnas svar om elevernas prestationer som alla handledare svarat

på. En överväldigande majoritet är mycket positiva till det arbete eleven presterat och tycker att samspelet mellan handledare och elev fungerat bra. Det framgår dock både i de få enkätsvar vi fått och breven att flera handledare tycker att de fått för lite information och att de velat ha mer direktkontakt med lärarna i skolan. Vi tror att handledarna tyckte att det blev för mycket med en enkät då de redan skickat sina synpunkter på eleven inför betygssättning. Överhuvudtaget så har det varit svårt att få in material från handledarna som t.ex. frånvarorapporter. Vi tolkar det inte som ointresse utan att alla handledare är engagerade personer som har mycket att göra på sin arbetsplats.

Vad har vi lärt oss ?

Vi har lärt oss att det som kan vara en utmärkt pedagogisk idé såsom att ha olika kunskapsnivåer i samma grupp och att varva praktik och teori, samtidigt kan vara svårt och tröttsamt. Något som alla upplevt är att projektet varit för stort i förhållande till det arbete som måste utföras. Varje elev hade behövt mer stimulans och uppmuntran och varje handledare hade behövt tydligare information och tätare kontakt med skolan. Till det har inte lärarna och projektledningen räckt till. Vi har också lärt oss att det som varit svårigheten också har varit en källa till många stimulerande möten och samtal. Eftersom projektgruppen och handledargruppen var så pass stora fanns utrymme för många olika infallsvinklar och åsikter. Elevgruppen har för första gången bestått av en bra blandning av ålder, kön och grupptillhörighet vilket kommer ha många positiva effekter på det kulturella utbytet mellan de romska grupperna. Vi har lärt oss att information är svårt! Vi tycker att vi informerat mycket klart och tydligt i alla riktningar men många har inte uppfattat detta.

Kompetensfonden

Stockholms stads framtidsinvestering 2003-2006
– hundratals utvecklingsprojekt för bättre service till stockholmarna



Kompetensfondens kansli

STADSLEDNINGSKONTORET, 105 35 STOCKHOLM
TFN: 08-508 29 000 FAX: 508 29 970
HEMSIDA: WWW.STOCKHOLM.SE